

Je geld en je leven

JOHAN HALSBERGHE

**JE
GELD
en
JE
LEVEN**

**Een financiële en praktische gids
voor jongvolwassenen**

ACADEMIA
PRESS

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent
België
www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.
ISBN 978 94 014 8236 3
D/2022/45/39
NUR 793

Johan Halsberghe
Je geld en je leven. Een financiële en praktische gids
voor jongvolwassenen
Gent, Academia Press, 2022, 208 p.
Vormgeving cover: Studio Lannoo
Vormgeving binnenwerk: Stéphane de Schrevel

© Johan Halsberghe & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van
druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD – 9

INLEIDING – 10

GELD EN LEVEN: ESSENTIËLE BEGRIPPEN – 12

GELD EN WAARDE – 13

- 1 Geld 13
- 2 Betalen 14
- 3 Zichtrekening 18
- 4 Tijdswaarde van geld 20
- 5 Rente of intrest 21
- 6 Inflatie 24
- 7 Reële rente 25

JE GELD EN JE LEVEN – 27

- 8 Budget 27
- 9 Sparen 36
- 10 Beleggen 42
- 11 Financieren: lenen 49
- 12 Zekerheid: verzekeringen 58
- 13 Zekerheid: waarborgen 62

JE GELD EN DE OVERHEID – 64

- 14 Belastingen 65
- 15 Sociale zekerheid 70

STUDENT ZIJN – 72

STUDEREN PRAKTISCH – 73

- 1 18 jaar worden 73
- 2 Studeren: wat houdt het in? 77
- 3 Faciliteiten en statuten 80

STUDEREN FINANCIËEL – 82

- 4 Kosten van studeren 82
- 5 Financiële steun 83
- 6 Studentenkot huren 85

- 7 Student-werknemer of jobstudent 86
- 8 Student-zelfstandige 88

WERKEN – 92

WERKEN EN HET ARBEIDSSTATUUT – 93

- 1 Voor je werk hebt 93
- 2 Zelfstandige of werknemer? 94
- 3 Werknemer 97
- 4 Zelfstandige 101

JE WERK EN JE GELD – 108

- 5 Inkomen en kosten als werknemer 108
- 6 Inkomen en kosten als zelfstandige 113
- 7 Financieringen 118

WERK EN ZEKERHEID – 120

- 8 Ziekenfonds 120
- 9 Verzekeringen 120
- 10 Pensioen 122

WONEN – 128

DE WOONBESLISSING: PRAKTISCH – 129

- 1 Huren 129
- 2 Kopen 133
- 3 Bouwen 139

WONEN FINANCIËEL BEKEKEN – 140

- 4 Huren van een woning 140
- 5 Kopen van een woning 142
- 6 Lenen voor een woning 145

(HET LEVEN IN) DE WONING VERZEKEREN – 147

- 7 Brandverzekering 147
- 8 Levensverzekering 149
- 9 Verzekering gewaarborgd inkomen 150
- 10 Verzekering accidenteel overlijden 151
- 11 Familiale verzekering 151

WONEN EN BELASTINGEN – 151

- 12 Belastingen op wonen 151

SAMENWONEN – 154

SAMENLEVINGSVORMEN EN HUN

FINANCIËLE GEVOLGEN – 155

- 1 Feitelijk samenwonen 156
- 2 Wettelijk samenwonen 158
- 3 Trouwen 163

SAMENWONEN: BUDGET, FINANCIËEL

BEHEER EN ZEKERHEID – 175

- 4 Onderlinge afspraken 175
- 5 Budget 176
- 6 Lenen 177
- 7 Sparen en beleggen 178
- 8 Verzekeren 179

KINDEREN – 182

KINDEREN PRAKTISCH – 183

- 1 Voor de geboorte 183
- 2 Na de geboorte 185

JE KIND FINANCIËREN – 187

- 3 Gezinsbudget 187
- 4 Lenen 190
- 5 Sparen en beleggen 190
- 6 Beheer van het vermogen van de kinderen 192
- 7 Kinderen met geld leren omgaan 193

ZEKERHEID VOOR JE KIND – 194

- 8 Verzekeringen 194
- 9 Successieplanning 195

KIND EN OVERHEID – 196

- 10 Fiscale voordelen 196
- 11 Uitkeringen 198
- 12 Verlofstelsels 200
- 13 Diverse voordelen 204

BRONNEN EN VERDER LEZEN – 206

VOORWOORD

Op school leer je veel, maar niet alles. Dat merk je al wanneer je als student op zoek gaat naar een kot of een studentenjob. Enkele jaren later wordt het pas helemaal duidelijk: een hypothecaire lening afsluiten, een samenlevingsvorm of huwelijksstelsel kiezen, de geboorte van een kind voorbereiden,...

Dit zijn gebeurtenissen die uiteraard gepaard gaan met onvergetelijke emoties, maar die ook belangrijke financiële gevolgen hebben. Het is niet altijd evident om in die context belangrijke keuzes te maken, vooral als je er voor het eerst mee wordt geconfronteerd. Je kan je dus beter op voorhand goed informeren.

En daar wringt het schoentje. Als Staatssecretaris voor consumentenbescherming merk ik helaas vaak dat burgers op zo'n momenten echt op zoek moeten gaan naar toegankelijke informatie in 'mentaal'. Sinds dag één van mijn mandaat heb ik mij er dan ook voor ingezet om dit probleem mee aan te pakken en steun ik élk initiatief dat dit aanpakt. Dit boek is daar een prima voorbeeld van.

Johan is erin geslaagd om jongvolwassenen beknopt en verstaanbaar te begeleiden bij de belangrijkste financiële keuzes die hen te wachten staan. De chronologische opbouw en de extra duiding bij complexe juridische concepten, zorgen voor een vlotte en heldere leeservaring. Dit boek maakt waar wat het belooft: een financiële handleiding voor het leven.

Veel leesplezier!

Eva De Bleeker

Staatssecretaris voor Begroting en Consumentenbescherming

INLEIDING

Zodra je het volwassen leven instapt, verandert er heel wat. Je komt onder je ouders' vleugels vandaan en... opeens word je geconfronteerd met een onoverzichtelijk kluwen van praktische en financiële zaken, waarvan je voordien zelfs nooit het bestaan kon vermoeden.

Je geld en je leven wil daarom een praktische en financiële gids zijn bij de grote stappen die je in je (jong)volwassen leven zet: gaan studeren, werken, een huis huren of kopen, gaan samenwonen, kinderen krijgen... Dit boek wil in zekere zin een 'handleiding voor het leven' zijn, met een focus op het financiële vlak. Financieel begrijpen wij in een ruime zin van het woord: alles waarbij geldstromen komen kijken. Tegelijk verliezen wij de praktische aspecten niet uit het oog.

Dit boek gaat dus over het kiezen van je eerste job en het loon en de arbeidvoorwaarden daarvan, over de praktische aspecten van het aankopen en verzekeren van een huis en de geldstromen die erbij komen kijken, over de verschillende keuzes die je kan maken in de samenlevingsvorm met je partner en de financiële gevolgen van die keuze, over verzekeringen, belastingen, sociale bijdragen... kortom: alle praktisch-financiële aspecten waarmee je de eerste tien-vijftien jaar van je (jong)volwassen leven (maar eigenlijk ook daarna) geconfronteerd wordt.

Opbouw

Het boek begint met een inleidend hoofdstuk om de belangrijkste financiële begrippen te duiden. Daarna wordt aan elke 'levensstap' een eigen hoofdstuk gewijd waarin de fundamentele elementen van die levensfase behandeld worden op praktisch, financieel, zekerheids- en overheidsvlak. Achtereenvolgens komen zo volgende hoofdstukken aan bod: studeren, werken, wonen, samenwonen en kinderen.

De bedoeling is daarbij vooral om een duidelijk kader te schetsen en de belangrijkste zaken te illustreren – eerder dan volledig te zijn in elk aspect. Daarvoor bestaan immers voldoende gespecialiseerde boeken of websites.

Bronnen

Bij de uitwerking van dit boek, konden wij terugvallen op heel wat bronnen. Deze vindt men terug in de bronnenlijst achteraan dit boek. Wie zich graag in bepaalde onderwerpen verdiept, vindt in de tekst af en toe verwijzingen naar relevante bronnen. Bovendien geven wij op het eind van elk hoofdstuk een aantal interessante links mee voor wie meer wil weten.

Opmerking

Verdere stappen in het leven (scheiden, schenken, erven...) worden in dit boek niet ten gronde behandeld omdat dat te ver zou reiken voor het primaire doelpubliek, jongeren die het volwassen leven instappen.

Dit boek is in eerste instantie op Vlaanderen gericht. Het is zeker ook geschikt voor Vlamingen in Brussel: het meeste van wat in dit boek staat, is ook op hen van toepassing. Soms zijn er voor Brussel andere regelingen, vooral wat fiscaliteit betreft en de instanties waarbij men terecht kan. Terloops (maar niet altijd) verwijzen wij hiernaar.

Dankwoord

Dit boek zou niet het boek zijn dat het nu is zonder de steun en bijdrage van velen. Woorden van dank zijn daarom nodig: voor de redacteurs van Academia Press, in de eerste plaats Laure en Isaac, maar zeker ook voor alle mensen die delen van het manuscript wilden becommentariëren, met name Martine, Julie, Peter, Gerda en Arnold. Zoveel dank!

1

**GELD EN LEVEN:
ESSENTIËLE
BEGRIPPEN**

In dit hoofdstuk staan we eerst stil bij geld en de (niet volledig stabiele) waarde daarvan. Want geld is een vreemd goedje: wat vandaag 1 euro waard is, is dat morgen misschien niet meer. Daarnaast verhelderen we heel wat termen en begrippen die je tijdens je leven nodig hebt bij het beheren van je geld: budget, financieren, sparen, beleggen, verzekeren... Tot slot halen we ook de overheid binnen in ons verhaal, want de overheid is bij heel wat belangrijke (financiële) beslissingen in je leven aanwezig.

GELD EN WAARDE

Om de zaken in je leven praktisch geregeld te krijgen, dien je je geldzaken op orde te hebben. Het is daarom niet slecht om eerst even stil te staan bij wat geld precies is en hoe geld zijn waarde krijgt en (al dan niet) behoudt.

1 GELD

VRAAG

Waarvoor gebruiken mensen geld?

ANTWOORD

Het is interessant om even stil te staan bij het antwoord dat je op deze vraag gegeven hebt. Er is een grote kans dat je hebt geantwoord: 'om te betalen'. Maar wat is dat precies, 'betalen'? En zijn er nog andere antwoorden mogelijk?

Geld is in eerste instantie een superhandig ruilmiddel, want **betalen** is in wezen niets anders dan munten en briefjes ruilen voor een product of dienst. Maar waarom is dit ruilmiddel zo handig? Stel je eens voor dat bij de bakker de ene persoon een kip komt ruilen voor drie broden, de andere twee vissen voor tien

pistolets, nog een andere een stuk antiek enzovoort. Nog afgezien van de vraag waar de bakker al die producten moet opslaan, is het bijzonder onhandig om je eigen product te moeten ruilen tegen heel diverse andere zaken. Een enkel **uniform ruilmiddel dat door de hele maatschappij aanvaard wordt**, is dan ook ten zeerste aangewezen. En dat is nu precies wat geld is. Geen wonder dus dat in de geschiedenis geld al heel vroeg zijn intrede deed, namelijk zodra er geordende gemeenschappen ontstonden. Ook de vorm waarin wij ons geld kennen, werd al vrij vroeg in de geschiedenis bepaald: een munt in een bepaald zeldzaam metaal bleek handiger dan stenen of schelpen (pas de laatste eeuwen zijn bankbriefjes en recenter elektronische middelen als geld aanvaard). Die munten zijn immers meer uniform. Daarnaast worden ze uitgegeven door een centrale overheid en zijn ze niet zomaar in de bergen of op het strand te vinden. Deze overheidsgarantie en de ‘zeldzaamheid’ of ‘schaarste’ geeft het geld zijn waarde.

Zo komen we ook bij een tweede functie van geld. Geld is een **stabiele waardemeter**. Met geld kan je de producten of diensten in de maatschappij op een uniforme wijze ‘waarderen’ en die waarde uitdrukken in dezelfde eenheid. Op die manier is voor iedereen meteen de waarde van een bepaalde dienst of een bepaald product duidelijk. Die waarde blijft bovendien ook relatief stabiel en fluctueert niet van dag tot dag.

Naast deze twee wezenlijke functies zullen we verder in dit hoofdstuk nog zien dat we geld ook als **beleggingsmiddel** en als **kredietmiddel** kunnen gebruiken.

2 BETALEN

Geld ruilen voor producten of diensten noemen we ‘betalen’. Een ‘betaling’ is dus een overdracht van geld in ruil voor de levering van een goed of dienst.

Een betrouwbaar en veilig betaalsysteem om die betalingen uit te voeren, is een basisvoorwaarde voor economische interacties. In Europa kennen wij vandaag een vlot internationaal betaalsysteem,

met één munt (de euro) en één elektronisch betaalsysteem (SEPA, de Single European Payments Area), waardoor je in (bijna) heel Europa kan betalen met dezelfde betaalmiddelen als in België.

Betaalinstrumenten

Betalen kan via diverse betaalinstrumenten en op heel uiteenlopende manieren. Een ‘betaalinstrument’ is een middel dat de overdracht van geld van de betaler naar de begunstigde mogelijk maakt. Je kan met cash betalen, of je kan betalen via een elektronische ‘zichtrekening’ (zie ook punt 3), waarvan je geld kan laten vertrekken en waarop je geld kan laten toekomen.

Cash omvat munten en bankbiljetten, waarmee directe en definitieve geldtransfers gebeuren. Cash wordt vaak voor kleinere betalingen gebruikt. Cashbetalingen aan handelaars zijn in België trouwens gelimiteerd tot een maximum van 3000 euro.

Bij **niet-cashbetalingen** is er een overdracht van geld op een zichtrekening (dit soort geld noemen we deposito’s) naar een andere zichtrekening. Er zijn verschillende types niet-cashinstrumenten.

- Bij een **overschrijving** vraag je je bank om een bedrag over te dragen van je bankrekening naar de rekening van de begunstigde. Deze overschrijvingen kunnen zowel op papier als elektronisch ingediend worden.
- Sinds enkele jaren bestaat de **Instant Payment** of ‘instantbetaling’, een supersnelle overschrijving waarbij de betaling binnen enkele seconden gebeurt.
- Bij een **domiciliëring** geef je toestemming aan de begunstigde om je bankrekening te debiteren (dit is geld van jouw rekening halen).
- Met een **betaalkaart** kan je elektronisch betalen in de winkel of op afstand, en geld opnemen aan een geldautomaat. Bij **debetkaarten** (Bancontact, Maestro, VISA debit...) seint elke betaling of afhaling die je verricht een opdracht door naar de bank om onmiddellijk het bedrag van je zichtrekening over te schrijven of af te houden. Met **kredietkaarten** (Visa, Mastercard...) kan je een kredietlijn

benutten die de uitgever van de kaart (meestal via je bank) aan jou heeft verleend. Betalingen en geldopnames worden niet meteen van je zichtrekening afgehouden, maar worden (geheel of gedeeltelijk) uitgesteld verwerkt op het eind van een afgesproken periode.

LET OP: CARD STOP

Ben je je bankkaart verloren of is ze gestolen? Dan laat je best zo snel mogelijk deze kaart blokkeren. Je bent immers zelf verantwoordelijk voor frauduleuze uitgaven met je kaart. (Al is je aansprakelijkheid meestal beperkt tot een bepaald plafond.) Je kan je kaart eenvoudig laten blokkeren door te bellen naar het nummer 078 170 170. Meer info op: www.cardstop.be

Nieuwe betaalmodi

Vandaag bestaan er heel wat manieren om de niet-cash betaal-middelen te gebruiken. Vroeger kon je een overschrijving enkel op papier ingeven en kaartbetalingen enkel met de kaart uitvoeren. Tegenwoordig bestaan er andere vormen van authenticatie en identificatie. Zo kan je nu overschrijvingen en kaartbetalingen doorvoeren via:

- **Online betalen:** via een betaalprogramma op je computer.
- **Mobiel betalen:** op je smartphone of tablet kan je een applicatie downloaden om mobiele betalingen uit te voeren (bijvoorbeeld PayPal, Payconiq by Bancontact, Apple Pay, maar ook je eigen bankapp). Hiermee kan je zowel in de winkel, online als aan vrienden (peer-to-peer, P2P) betalen. Dat kan via het scannen van een QR-code, contactloze betalingen, het versturen van een bericht of via selectie uit een contactlijst en het ingeven van een code.
- Betalen met **elektronisch geld** (*e-money*): vormen van virtueel geld (die je kan aankopen met echt geld via je zichtrekening). Een voorbeeld zijn tokens, virtueel geld op accounts in betaaltoepassingen zoals PayPal.

- **Contactloos betalen** voor bedragen onder 50 euro: de kaart even bij de betaalterminal houden, volstaat om te betalen zonder het ingeven van een code. Dit kan ook met ‘slimme’ klantenkaarten, elektronische maaltijdcheques, smartphones, smartwatches, slimme armbanden, sleutelhangers of andere *wearables* (zoals festivalbandjes). Bankkaarten en terminals waarmee je contactloos kan betalen, zijn gemarkeerd met een specifiek icoon (zie figuur 1).

Figuur 1. Iconen ter aanduiding van de mogelijkheid tot contactloos betalen (Bron: PinDirect, 2019; EMS, 2022)

LET OP: CRYPTOMUNTEN, EEN NIEUW BETAALMIDDEL?

Een heel andere en nieuwe vorm van *e-money* is de cryptomunt. Dit is een virtuele munt die niet aan een officiële instantie (nationale bank) gelinkt is en daardoor heel wat minder betrouwbaar is. Sommige instanties aanvaarden deze cryptomunten als betaalmiddel, al blijft dit toch erg beperkt. Doordat er geen echte waarde tegenover deze munten staat, zijn zij sterk aan speculatie en waardeschommelingen onderhevig. Het kan ook erg gevaarlijk zijn om je geld hierin te investeren.

Veilig betalen

De vele mogelijkheden om digitaal te betalen, maken het de consument vandaag erg gemakkelijk. Tegelijk ontstaat hierdoor de nood aan een goede beveiliging. Er zijn immers digitale kapers op de kust die uit zijn op jouw geld. (Zie ook hierna het kaderstuk over phishing.)

Om de betaalinstrumenten veilig te houden, is er tegenwoordig bijna steeds ‘two factor authentication’ waarbij je twee stappen moet doorlopen om toelating te krijgen om te betalen:

een handtekening bij je bankkaart (zoals in sommige landen nog gebruikelijk is) is hiervan een voorbeeld. Vandaag zal je als tweede stap in de authenticatie eerder een pincode of toegangscode, kaartlezer, de identificatieapp Itsme (of het nieuwe myID.be), een sms, een vinger- of gezichtsscan op je smartphone of andere vormen gebruiken. Zorg daarom voor een veilige toegangscode die je met niemand deelt. Deel ook de toegang tot je smartphone niet met anderen!

3 ZICHTREKENING

Je courante bankzaken beheren en coördineren, noemen we '(dagelijks) bankieren'. Centraal bij dit dagelijks bankieren staat de zichtrekening. Bij een zichtrekening worden afgehaalde en gestorte bedragen op dezelfde rekening geboekt, zodat alleen het saldo (het verschil tussen de gestorte en afgehaalde bedragen) zichtbaar is.

Deze zichtrekening heb je nodig om elektronisch te betalen, maar de mogelijkheden gaan veel verder. Je kan deze rekening gebruiken voor tal van andere verrichtingen, zoals het opnemen en storten van geld, betalingen met bankkaarten, overschrijvingen, permanente opdrachten (dit zijn herhaalde overschrijvingen op vastgelegde tijdstippen), domiciliëringen en nog andere beheerszaken.

Alle verrichtingen (plus en min) staan chronologisch gerangschikt op je uittreksels of online overzicht.

Een zichtrekening openen

Een **zichtrekening** openen kan je doen door naar de bank van jouw keuze te stappen of via een online aanvraag. Je hebt hiervoor enkel je identiteitsgegevens nodig. Op hoogstens enkele dagen tijd is je aanvraag in orde en kan je je zichtrekening gebruiken.

Vergelijk best eerst de verschillende rekeningtypes. Er zijn soorten zichtrekeningen met meer of minder mogelijkheden (zoals

een tweede debetkaart, een kredietkaart...). Aan de verschillende soorten rekeningen zijn ook verschillende kosten verbonden.

De kosten voor gelijkaardige zichtrekeningen verschillen bovendien ook van bank tot bank. Een goede vergelijking vind je op www.spaargids.be.

Vaak krijg je bij het openen van een zichtrekening ook de mogelijkheid tot een **kredietopening**: je kan dan 'onder nul' of 'in het rood' gaan op je rekening. Let wel op, want bij negatieve rekeningstanden lopen de kosten snel hoog op. De bank rekent hier immers hoge rentetarieven voor aan.

Bankswitching

Tegenwoordig is het heel eenvoudig om met je rekening(en) van de ene bank over te stappen naar een andere bank via de bankoverstapdienst Bankswitching. Je verwittigt gewoon je oude bank en die zal alle nodige administratie (overzetten van saldo en betaalopdrachten, afsluiten van rekeningen en kaarten...) regelen met je nieuwe bank.

LET OP: FRAUDE EN PHISHING

Een negatief gevolg van de digitalisering van het bankieren is de opkomst van **phishing**: dit is een vorm van internetfraude waarbij fraudeurs met valse berichten (mail, sms...) proberen inloggegevens, creditcardinformatie, pincodes of andere persoonlijke gegevens te achterhalen. Wees dus alert voor verdachte berichten! De bank zal jou immers nooit zelf in een bericht vragen naar jouw inloggegevens of pincode. Hoe je valse berichten kan herkennen, kan je bijv. nalezen op www.vlaanderen.be/consumentenbescherming/ phishing. Via www.safeonweb.be vind je ook tips om je te wapenen tegen phishing.

Heb je een **vermoeden** van phishing, breng dan zo snel mogelijk je bank op de hoogte. Je kan eventueel Card Stop contacteren (zie hoger). Die dienst kan je kaart en de toegang

tot je online bankieren blokkeren. Stuur een (vermoedelijk) vals bericht ook door naar verdacht@safeonweb.be

Ben je effectief **slachtoffer** van fraude? Doe dan aangifte bij de lokale politie. Gebruik ook het centrale meldpunt van de overheid om dit aan te geven: meldpunt.belgie.be/meldpunt

4 TIJDSWAARDE VAN GELD

Er is iets vreemds aan de hand met de waarde van geld. We vertelden eerder al dat geld onder andere een stabiele waardemeeter is. Toch is de 1 euro die je nu vasthoudt in de toekomst niet evenveel waard als hij vandaag waard is. Hoe komt dat?

De waarde van geld dient stabiel te zijn, en de meeste munten (of valuta) in deze wereld zijn dat intussen ook. De **overheidsgarantie** garandeert de **stabiele waarde** van de nationale munt.

Echter, de **tijd** speelt ook een rol in het bepalen van de waarde van geld. Het moment waarop je over een bepaalde geldsom kan beschikken, is bepalend voor de waarde van die geldsom. Concreet: als je pas in de toekomst over die geldsom kan beschikken, zal dat geld minder waard zijn dan als je er vandaag over kan beschikken. Dit gegeven noemen we de **tijdswaarde van geld**.

Twee fenomenen veroorzaken deze tijdswaarde. Ten eerste is er de **inflatie**: doordat de prijzen steeds stijgen, verliest geld voortdurend een klein beetje van zijn waarde naarmate de tijd vordert. Daarnaast bestaat er iets als een **consumptievoorkeur**: consumenten verkiezen steeds om nu te kunnen consumeren, eerder dan dit pas in de toekomst te kunnen doen.

Samengevat: 1 euro vandaag is, zowel in de realiteit als in de perceptie van de mensen, niet evenveel waard als 1 euro morgen. Laat honderd mensen kiezen of ze een euro vandaag kunnen krijgen of een euro morgen, dan zullen alle honderd mensen kiezen om die vandaag te krijgen.

Merk op dat het verhaal anders wordt als mensen moeten kiezen tussen 1 euro vandaag en 1,10 euro morgen. Dit is precies waarom er iets bestaat als rente.